

TEHNIČKO-ORGANIZACIJSKA OSPOSOBLJENOST VJEROUČITELJA

ANTON PERANIĆ

Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Teologija u Rijeci
Tizianova 15
51000 RIJEKA

Primljeno: 5. 2. 2001.
Pregledni članak
UDK 268:371.13

Sažetak

Tehničko-organizacijska osposobljenost vjeroučitelja važan je dio njegova identiteta. To podrazumijeva sposobnost da se učine neke predradnje radi stvaranja pogodnih uvjeta za odvijanje nastavnog procesa. Autor piše o važnosti adekvatnog prostora u kome se odvija nastava vjeronauka, iznosi neke praktične postavke u pripremanju, provjeri i osiguranju nastavnih sredstava i pomagala te govoreći o medijima komuniciranja izdvaja fotogovor, računalo i Internet ukazujući na vrijednost izražajnosti tih medija.

Ključne riječi: škola, učionica, nastava, osposobljenost, vjeroučitelj, vjeronauk, računalo, slika, medij komuniciranja, Internet

0. UVOD

Vjeroučitelj, odgojitelj u vjeri, jedan je od glavnih navjestitelja i ostvaritelja Evanđelja. Za to poslanje od njega se traže određene kvalitete i sposobnosti, kako one općeljudske i duhovno-vjerničke tako i one stručne. Usredotočit ću se na tehničko-organizacijski dio pripreme vjeroučitelja, na nastavna sredstva (materijale) i uvjete u kojima se odvija nastava. Priprema se uglavnom odnosi na pripremu svih sredstava i pomagala koja se upotrebljavaju na satu vjeronauka. Za tu pripremu postoji veliki broj potrebnih i važnih umijeća o kojima valja voditi računa da bi se nastava vjeronauka mogla izvoditi što uspješnije.¹

Organizacijska i tehnička osposobljenost vjeroučitelja podrazumijeva njegovu sposobnost da učini neke predradnje radi stvaranja optimalnih uvjeta za odvijanje nastavnog rada kao što su npr.: uređenje

učionice gdje se održava nastava, pripremanje, provjeravanje i aranžiranje nastavnih sredstava i pomagala, nabava ili izrada jednostavnijih nastavnih sredstava i pomagala (crteži na papiru, radni listići za samostalan rad učenika...), pomaganje i upućivanje učenika na neke predradnje u školi i izvan nje.²

U tehničku pripremu spada osnovno znanje i rukovanje modernim tehničkim pomagalima kao što su: nosač zvuka, televizija, video, računalo i Internet. To su ne samo »primarni prenositelji informacija, već su postali i važnim izvorima utjecaja na formiranje mišljenja, na prijenos vrijednosti i njihovu 'ljestvicu', na modele ponašanja, na mentalitet današnjeg čovjeka,

1 Usp. C. KYRIACOU, *Te meljna nastavna umijeća*, Educa, Zagreb 1997, str. 47-48.

2 Usp. J. POLJAK, *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb 1984, str. 229.

posebno mladih naraštaja³. Toga bi trebali biti svjesni vjeroučitelji te, prema mogućnostima, tome posvetiti više pažnje.

1. PROSTOR U KOJEMU SE ODVIJA NASTAVA VJERONAUKA

Svaka pojedina ljudska aktivnost odvija se u određenom prostoru. Ti prostori mogu biti raznovrsni, a samo jedan najbolje odgovara. Tako i vjeronauk kao školski predmet traži prikladan prostor, jer o njegovoj skladnosti i neskladnosti često i očito ovisi nutarnja predispozicija te aklimatizacija vjeroučenika.⁴ Prostor u kojem se odvija sat vjeronauka može, a ponekad je i poželjno da bude raznovrstan (crkva, samostan, vanjski otvoreni prostor, dom umirovljenika...), ali ovdje se ograničavam na prostor u školi.

1.1. Vlastita učionica (kabinet)

Najbolje rješenje zbog specifičnosti predmeta (a koji predmet to nije?) jest vlastita učionica koju vjeroučitelj može urediti i prilagoditi sadržajima i ciljevima svoga predmeta. To je zbog više razloga neostvaren san mnogih vjeroučitelja. I s pravom sanjaju o njemu jer unutarnje uređenje prostora ima veliku ulogu u razvijanju intimnosti, otvorenosti, spontanosti, koncentracije i usredotočenosti na predmet. (Možete zamisliti učenike nakon naporna sata fizike ili matematike, još k tome ako su dobili petnaestak negativnih ocjena, da nastave sa satom vjeronauka u istoj učionici okruženi raznim formulama na plakatu i sličnim.) Ne kažem da će im pogled na križ u kabinetu vjeronauka riješiti sve probleme, ali sigurno će više od formula pomoći stvaranju ozračja koje je prikladnije za školski vjeronauk.

Prednost kabineta je i u tome što učenici hodom do učionice vjeronauka laganoprelaze s jednog predmeta na drugi. Opušteniji su i ako znaju da dolaze u lijep i ugodan ambijent gdje ih čeka nastavnik i prijatelj, pa tamo rado dolaze. Istina, ta šetnja može biti nauštrb točnog početka sata, ali to je na neki način neizostavan dio škole koja ima odgovarajuće prostore.

Samom vjeroučitelju kabinet omogućava bržu i djelotvorniju pripremu i upotrebu nastavnih pomagala te ostvarenje zamisli koje se ne bi mogle ostvariti kad se seli iz učionice u učionicu.

Vlastita učionica je svojevrsna »osobna karta« vjeroučitelja. Iako neke stvari ovisе o financijskim mogućnostima škole, puno toga ovisi o vjeroučitelju. I s malo novaca dade se skladno urediti prostor. Njegovo uređenje i održavanje govore o tome koliko se cijene vjeroučenici pa i sam predmet. Vjeroučitelj treba učiniti sve da prostorija bude prozračna, dobro zagrijana, rasvijetljena. U suradnji s vjeroučenicima ona se može vrlo lijepo ukrasiti. Suradnja s njima povećava i njihovu odgovornost. Organizacijske sposobnosti vjeroučitelja vide se i po tome koliko zna angažirati učenike koji će se npr. brinuti o cvijeću, panou na kome će biti njihovi radovi, zatim o rasporedu stolova i sjedalica (idealno bi bilo da svi budu raspoređeni licem u lice). Imajući vlastitu učionicu vjeroučitelj preuzima i svu odgovornost za školski inventar. Tu nema mogućnosti da se šteta prebacuje od jednog nastavnika na drugog. To je važno jer se nekada lako prebaci krivica na

3 D. LABAŠ jr., *Mladi i masovni mediji: Crkva pred novim pitanjima navještaja Isusa Krista*, u: »Kateheza« 17(1995)4, 294-305, ovdje str. 294.

4 Usp. M. PRANJIĆ, *Metodika vjeronaučne nastave*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1997, str. 105.

vjeroučitelja koji je često blaži od većine nastavnika. Vlastita učionica omogućuje nam ponekad i uvid u pisane poruke koje učenici ostavljaju na klupama.

Važno je da učionica bude opremljena svim onim što je potrebno za rad (ploča, grafoskop, episkop, dijaprojektor, videorekorder i televizor, kasetofon, CD player, a – gdje su mogućnosti – i računalom). Dobro je imati Bibliju ili barem Novi zavjet za svakog učenika, biblijske karte, postere...

Kabinet bi trebao imati križ, panoe gdje bi se donosile aktualnosti i radovi vjeroučenika, a lijepo bi bilo pronaći mjesta i za cvijeće.

Vlastita učionica daje mogućnost posebnog kutka u kojem se mogu pisati, pročitati, predlagati inicijative (misao dana, izreke, molitve). Dobar i ugodan ambijent i pripremljen vjeroučitelj doprinijet će da učenici ne žive za odmor, jer se tamo događa ono što im je zanimljivo, nego da žive za sat vjeronauka.

1.2. Višenamjenska učionica

Vjeroučitelji bez vlastite učionice nalaze se, u odnosu na one s kabinetom, u dosta nepovoljnijim okolnostima. Neki su gosti u kabinetu koji je uređen prema potrebama nekog drugog predmeta i tu u dogovoru s nastavnikom dotičnog predmeta mogu dobiti neki prostor. Isto tako je i s vjeroučiteljima u razrednoj nastavi. Oni bi trebali dobiti neki pano ili prostor za svoje potrebe. To može imati korisne efekte u vidu nastavničke suradnje za dobro djece, a može dovesti i do neprilika i nesuglasica. Vjeroučitelji tu trebaju biti otvoreni i razumni znajući da su oni gosti u učionici i da ne mogu biti glavni kreatori u tom odjeljenju, a drugi nastavnici trebaju empatički shvatiti vjeroučitelja i omogućiti mu da nešto napravi u učionici za koju su prvenstveno oni odgovorni.

2. PRIPREMA NASTAVNIH SREDSTAVA I POMAGALA

Nije dovoljno samo poznavati medije, imati ih u svom kabinetu ili u školi, nego ih je potrebno upotrebljavati. A da bi ih dobro koristili, treba sve pripremiti. Sve što nam je potrebno na nastavnom satu, od pisanja i fotokopiranja radnih listova, provjere opreme, rasporeda klupa i sjedalice do optimalnih uvjeta za pojedino pomagalo, sve to spada u pripremu. Osim toga potrebna su još neka umijeća.⁵

2.1. Vjeroučitelj pokazuje da mu je stalo do vjeroučenika

Učenici vrlo brzo primijete da li se vjeroučitelj pripremao i po tome mogu zaključiti je li mu stalo do njih i do toga da oni nešto nauče. Artikulacija sata treba biti takva da prijelazi iz jedne faze u drugu budu »glatki«. Čim u nečem »zaškripi«, a najčešće se to dogodi kad nije izvršena dobra priprema, gubi se koncentracija, javlja se nesigurnost, učenici postaju nemirniji, a vjeroučitelj nervozniji. Svaki dobro pripremljen i izvršen metodički postupak, pa i onaj slabiji, vjeroučenici honoriraju povećanim zanimanjem, a ujedno se jača njihov polet i osjećaj svrhovitosti idućeg dijela nastavnog sata, a i samog predmeta.⁶

2.2. Proba, provjera i osiguranje nastavnih sredstava i pomagala

Svaki uređaj ima svoje zakonitosti i njegova upotreba može donijeti neke neprilike. Prije upotrebe, pogotovo prve, bilo koje vrste sredstava ili pomagala nužno ih je isprobati. Važna je gotovo svaka sekunda, a one nemilosrdno teku kad stvar ne ide

⁵ Usp. C. KYRIACOU, *nav. dj.*, str. 47-48.

⁶ *Isto*, str. 48.

kako smo »kabinetski« predvidjeli. Ako ne isprobate videorekorder prije upotrebe, može vam se lako dogoditi da ono što ste planirali nećete moći izvesti, jer videorekorder ne radi. Ili ako nešto što vam treba za motivaciju imate na sredini videokasete, a dok to pronađete vjeroučenici rade ono što im je zanimljivije. Vrlo važno pri probi je uživljavanje u situaciju učenika, tj. da li se ono što pokazujete dobro vidi i čuje u svim dijelovima razreda.

Kratko rečeno: provjera znači potvrdu da su pomagala na raspolaganju i u ispravnom stanju. To posebno vrijedi za elektronske uređaje. Vrlo je praktično i korisno nekim znakom u bilješcima označiti ono što treba provjeriti. Uza svu provjeru i probu bit će situacija koje će zahtijevati snalžljivost i kreativnost vjeroučitelja, jer će se morati mijenjati ono što se planiralo. Zato je dobro kod nekih aparata imati osiguranje. Jasno je da ne možemo imati rezervu za svaki dio aparata, ali je dobro, ako više puta upotrebljavamo grafoskop ili dijaprojektor, da u blizini imamo rezervnu lampicu, jer ona najčešće zakaze. Osim toga trebalo bi predvidjeti i alternativne aktivnosti ako do problema dođe.⁷

2.3. Nastavni materijali

Kad se misli na nastavne materijale za vjeronauk, trebamo imati u vidu da još nemamo ono što se nadamo uskoro imati, tj. da svaki vjeronaučni udžbenik prati radna bilježnica. Zbog toga su vjeroučitelji primorani da se služe vlastitim radnim listovima, folijama i karticama, za što je potrebna solidna priprema, a treba i vremena. Prije nego se stupi u izradu takvih materijala dobro bi bilo provjeriti da li nešto takvo postoji na »crnom tržištu«, tj. kod drugih kolega, pa to posuditi ili kopirati, ali i tome treba pristupiti kritički i prilagoditi vlastitim prilikama i potrebama. Mi-

slim da se ne varam ako konstatiram da je među našim vjeroučiteljima lijep broj onih koji to kreativno i kvalitetno rade. Na regionalnim stručnim aktivima vjeroučitelja taj rad mogao bi biti još produktivniji, a zahvatio bi i puno veći broj vjeroučitelja. Uspjeliji radni listovi mogli bi se onda u suradnji s Katehetskim uredom i Nacionalnim katehetskim uredom tiskati i ponuditi široj javnosti. »Katehetski glasnik« bi pojedinačne uzorke sigurno rado objavio, a o mogućnostima koje nam pruža Internet da i ne govorim. Ono što ne smijemo izgubiti iz vida u pripremi radnih listića i sličnih materijala je kvaliteta prezentacije. Takvi materijali trebaju biti dobro osmišljeni, prozračni (ni previše ni premalo elemenata) i trebaju pobuditi interes kod vjeroučenika. Dostatnu pozornost treba posvetiti jeziku koji treba biti razumljiv i prilagođen dobi i sposobnostima. Radni listići i kartice mogu imati raspon od jednostavnih zadataka do prilično složenih materijala kojima se potiče stvaralačka sposobnost vjeroučenika.⁸

2.4. Mediateke

Neka od didaktičkih pomagala i sitnije materijale može svaki vjeroučitelj imati osobno kao npr. videokasete, nosače zvuka, fotografije, postere..., ali većini puno toga nije moguće i dostupno. Budući da današnja vjeronaučna nastava zahtijeva kvalitetno i učestalije korištenje medija, nužno je nešto konkretno učiniti da oni budu dostupni vjeroučiteljima. Vjeroučitelj bi trebao znati: koje medije komuniciranja koji su mu potrebni i prikladni za kvalitetniji rad, gdje i kada može pronaći. Tu se može nešto učiniti na razini škole, iako su mogućnosti male, a negdje i gotovo ni-

⁷ Isto, str. 49.

⁸ Usp. isto, str. 49-51.

kakve. Vjeroučitelji mogu međusobno razmjenjivati ono što imaju, a puno bi tome doprinijele mediateke u biskupijskim katehetskima uredima, regionalnim centrima i velikim župama pojedine biskupije...

Dok toga ne bude, ostaje nam pojedinačno snalaženje u već lijepom broju raznovrsnih pomagala: od katehetske, pastoralne i teološke literature, umjetničkorknjiževnih djela, fotogovora, postera, snimljenih vrpca, video i audiokaseta, kompakt diska do ostalih audiovizualnih sredstava. Trebalo bi imati uvid u kataloge naših crkvenih i ostalih izdavačkih kuća, koje imaju već lijepu ponudu, a da ne govorimo o mogućnostima koje imamo na inozemnom tržištu.

3. MEDIJI KOMUNICIRANJA

Prvi areopag današnjice je svijet komunikacije, koji ujedinjuje čovječanstvo. Sredstva društvenoga priopćavanja postala su tako važna da su za mnoge glavno obavijesno i odgojno sredstvo, vodič i nadahnuće za pojedinačno, obiteljsko i društveno ponašanje. Zato su ona postala nezaobilazna i u katehezi.⁹ Vjeroučitelji u okviru svoje tehničke i organizacijske osposobljenosti trebaju uložiti puno truda »u upoznavanju medija, kako bi ih dobro upotrijebili i bili kompetentni te se kvalificirano i 'ažurirano' njima koristili«¹⁰, imajući na umu da »svako sredstvo ima vlastitu zadaću i svako od njih zahtijeva posebnu uporabu; treba poštivati zahtjeve svakoga i procijeniti njegovu važnost«¹¹. Svjesni smo činjenice da su mediji »nametnuli određene načine komuniciranja i izvan svoga područja«, te da je »posebno (pokretna) slika odredila način percepcije mladih generacija. Brzina, živahnost, kratkoća i zabavnost priopćavanja u medijima traži sličnu komunikaciju i izvan medija, pa i u škol-

skoj nastavi«¹², jer školski vjeronauk treba biti primjeren i načinu percepcije današnjih učenika. Nikako ne bismo smjeli izgubiti iz vida opasnost da mediji postanu svrha samima sebi. Zbog toga bismo trebali izabirati one medije koji će nam pomoći da postignemo postavljene ciljeve kako bi vjeroučenici usvojili određene sadržaje te bili potaknuti na stvaralačko izražavanje i komunikacijsko-vjersko djelovanje u okviru zadanog plana i programa.¹³ Na to upozoravaju i naši biskupi u katehetskome dokumentu *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri*, kada u posebnom broju (49) govore o nekim važnijim kriterijima za izbor medija komuniciranja u religioznom odgoju i katehezi. Oni izričito govore »o prikladnosti medija za poticanje aktivnosti i stvaralaštva; o njihovoj primjerenosti s obzirom na dob i druge okolnosti katehiziranja; o kvaliteti medija s obzirom na njihovu sadržaj i njihovu dostatnu estetsku i tehničku vrijednost; o 'multimedijalnom pristupu', tj. o potrebi da se u vjeronaučnim i drugim katehetskim susretima primjenjuju različiti mediji i dr.«¹⁴.

9 Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost – Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb 2000, 160 (nadalje: ODK).

10 ODK 161.

11 ODK 160.

12 M. MATAUŠIĆ, *Kateheza u sredstvima društvenog priopćavanja*, u: »Kateheza« 20(1998)3, 264-270, ovdje str. 264.

13 Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured HBK i Ministarstvo prosvjete i športa RH, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998, str. 39; V. MIHALJEVIĆ, *Uloga didaktičkih medija u religioznom odgoju i katehezi odraslih*, u: »Kateheza« 18(1996)4, 285-291, ovdje str. 288.

14 BISKUPI (bivše) JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983, 49 (nadalje RNE).

U istom biskupskom dokumentu »među važnim medijima koji potiču aktivnost i stvaralaštvo u religioznom odgoju i katehezi su ovi:

- *vizualni mediji* (slika, crtež, dijapozitivi i sl.)
- *auditivni* (npr. glazba)
- *audiovizualni* (film, televizija i slični mediji u kojima dolazi do izražaja zvuk, slika i riječ)
- *tiskani i slični mediji* kojima se prenosi pisana riječ, razni aparati, instrumenti i druga tehnička sredstva, različiti materijali i sredstva za likovno, glazbeno, scensko i druge oblike izražavanja.¹⁵

3.1. Neki mediji

U katehetskom radu koriste se razni mediji komuniciranja. Budući da bi me njihovo detaljno predstavljanje odvelo daleko, usredotočit ću se na jedan vizualni medij – fotografiju, koji je već duže vrijeme prisutan u katehezi, a jednostavan je za upotrebu, te na audiovizualni medij – kombinaciju računala i Interneta, koji je za većinu nas nepoznat, a samim time i prilično neiskorišten.

3.1.1. Fotografija

Fotografija je jedan od vizualnih medija komuniciranja. On spada u svijet slike koja se u katehezi koristi već od samih početaka kršćanstva. I samo crkveno učiteljstvo se time pozabavilo (pitanje ikonoklasta). Kako je »današnji svijet nepovratno usmjeren prema vizualnom, slika je gotovo zamijenila riječ kao sredstvo komuniciranja, pruža velike mogućnosti da se stvaralački oživi svijet našega vremena«,¹⁶ zato i moderna kateheza prihvaća sliku kao način komuniciranja vjere.¹⁷ Danas je ta komunikacija najčešća u fotografiji koju nalazimo na raznim mjestima kao što su

npr. vjeronaučni udžbenici, posteri, kalendari, vjerski časopisi, kolaži, a poznate su i crno-bijele kolekcije francuskog govornog područja (Babin i drugi). Ove posljednje nude nam i posebnu metodu grupnog i pojedinačnog rada koji je prikladan za:

- stvaranje i upoznavanje grupe vjeroučenika;
- pojašnjenje nekih vjerskih istina;
- poticanje i zauzimanje osobnih stavova;
- interiorizaciju i aktualizaciju Božje riječi¹⁸, a mogu nam poslužiti i za dokumentiranje pojedinih mjesta, osoba, sakralnih objekata i drugo.

Nažalost crno-bijele serije su rasprodane, ali se može izraditi vlastita zbirka fotografija (fototeka). Pri tome valja obratiti pažnju na to da fotografije budu dovoljno velike i vidljive, pogotovo ako se radi s većim grupama (ne prevelike zbog čuvanja i rukovanja). Isto tako je važna kvaliteta (ako je fotografija iz novina, treba je zalijepiti na tvrd papir). Osim toga fotografija bi trebala izricati samo jednu temu da se ne bi odvlačila pažnja na više toga. Preporuča se da u fototeku ne unosimo fotografije poznatih osoba, osim ako ne služe izričito svrsi kao fotografije dokumenti. Također je važno da fotografije nisu poznate

¹⁵ Isto.

¹⁶ Usp. P. BABIN – J. P. BAGOT – A. BAPTISTE – C. BELISLE, *Fotografija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975, str. 2.

¹⁷ Usp. *La foto en catequesis. Orientaciones pedagogicas para el uso de la foto en catequesis de adultos y adolescentes*, Busqueda, Buenos Aires 41994, str. 5; D. ZAGARA, *I »mezzi minori« per una catechesi di partecipazione e liberazione*, u: »Via Verità e Vita« 23(1974)47, 68-69; F. LEVER, *Grupni mediji*, u: M. PRANJIC (ur.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991, str. 215-218.

¹⁸ Usp. P. BABIN – J. P. BAGOT – A. BAPTISTE – C. BELISLE, *nav. djelo*, str. 6-9.

kao npr. reklamne, jer neće pobuditi osobnu interpretaciju.¹⁹

Bila bi šteta da fotogovor ne koristimo u vjeronauku jer on zbog svoje konkretnosti, svoje moći evociranja i sugestije kristalizira i dramatizira problem u očima grupe.²⁰

3.1.2. Računalo i Internet

Računala i njihovo umrežavanje – Internet već više godina snažno utječu na oblikovanje gospodarske i sociološke slike svijeta. Njihov utjecaj nadmašuje sve dosadašnje izume na tehnološkom polju.²¹ Zahvaljujući tome, vjeroučitelj može jednostavno doći do željenih znanja i informacija na bilo kojem kraju svijeta. Isto tako može na razne načine brzo i učinkovito komunicirati s drugim vjeroučiteljima, što pruža velike mogućnosti za razvoj katehetskog djelovanja. Temeljne pojmove vezane uz računalo s težištem na njegovu korištenju u katehezi iznio je Mario Essert u članku: *Računalo u katehezi*²², a ja ću ovdje ukratko iz vlastitog iskustva, i pogotovo iz razgovora i komunikacije putem Interneta s gosp. Krešimirom Hublinom, vjeroučiteljem iz Zagreba, iznijeti na koje načine računala i Internet mogu pomoći vjeroučiteljima u njihovu katehetskom radu. Naravno da bi se o svakom rečenom prijedlogu moglo puno govoriti, pa čak ga i pobliže razjasniti, tj. prezentirati, no budući da su ljudi (ipak) svjesni kolika pomoć može doći iz računalnog svijeta, prepuštam ih vlastitoj mašti i želji da »budu kao djeca« koja žele uvijek iznova rasti u spoznaji i mudrosti i na taj način sebi i drugima što prije »zaraditi kraljevstvo Božje«. Osim toga, smatram da bi se i mi, poučeni katehetskim nastojanjima sv. Pavla, trebali uhvatiti ukoštac s modernim (aktualnim) načinima komuniciranja i ovome svijetu progovoriti na »onim trgovima« gdje se ljudi okupljaju tražeći istine. A svijet raču-

nala i Interneta sve više postaje »trg na kojemu se ljudi okupljaju tražeći i doko-lice ali i novosti i istine«. Crkva bi sa sv. Pavlom trebala više kročiti i među te »pogane«! Zato u drugom dijelu pokušavam predložiti neke načine kako bi se naša Crkva bolje osposobila za put u globalni svijet da i tamo donese Radosnu vijest Isusovu, jer na nama je da bacimo mreže riječi Božje, a ostalo prepuštamo Bogu.

3.1.2.1. Računalo i Internet kao pomoć vjeroučiteljima u katehezi

Ovdje iznosim samo neke od mogućnosti koje nam pruža računalo i Internet:

– računalo kao pomoć pri sastavljanju priprema, pri izradi raznih grafika (karti, zemljovida), grafikona, slika, postera, plakata, te izradi svih ostalih multimedijalnih sadržaja za nastavu poput: glazbenih tj. zvučnih zapisa, audiovizualnih priloga (isječci filmova, dokumentarnih emisija...) itd.;

– računalo kao baza podataka tj. kao izvor informacija koje se lako pretražuju i koriste; npr. Biblija, Katekizam Katoličke crkve, rječnici, enciklopedije i sl.;

– komunikacija s kolegama, učenicima, profesorima... putem elektronske pošte (»e-mail«), internetske telefonije (npr. »Net-Meeting«), internetskih video konferencijama..., a sve u svrhu razmjene ideja, informacija i razvijanja kolegijalnosti i zajedništva među katehetama;

– Internet kao dodatni izvor informacija (tzv. »web stranice«); olakšano praćenje

19 Usp. T. LASCONI–G. QUAGLINI–C. CIBIEN, *L'arte del comunicare*, Edizioni Paoline, Roma 1990, str. 111.

20 Usp. P. BABIN – J. P. BAGOT – A. BAPTISTE – C. BELISLE, *nav. djelo*, str. 8.

21 Usp. M. ESSERT, *Računalo u katehezi*, u: »Kateheza« 18(1996)4, 292-306, ovdje str. 292.

22 Usp. *isto*.

katehetskih trendova i novosti; lako dostupni katehetski sadržaji i dokumenti...;

– publiciranje vlastitih članaka preko internetskih stranica.

3.1.2.2. *Računalo u neposrednom nastavnom procesu*

– Multimedijalni sadržaji za nastavu: jednostavno i lako izrađivanje i prikazivanje plana (školske) ploče (jedan od načina je izrada slajdova koji mogu biti popraćeni i ostalim multimedijalnim sadržajima), korištenje multimedijalnih zapisa (video, audio), grafičkih prikaza i slika, mapa-zemljovida, grafikona itd.;

– pripomoć u nastavnom procesu: računalnih rječnika, enciklopedija, katehetskih i vjerskih sadržaja tako da se lako mogu pronaći i brzo uklopiti u nastavni proces (npr. brzo pretraživanje Biblije kao pomoć pri traženju citata i tekstova; ili: lako pronaći određenu grafiku ili sliku koja bi u tom trenutku pomogla razriješiti određene nejasnoće kod vjeroučenika...).²³ Možemo reći da pomoću računala i Interneta puno toga možemo vidjeti, čuti i opipati. Jedino još ne možemo mirisati i okusiti. A tko zna, možda će se i za to uskoro naći neki recept.

3.1.2.3. *Računalo izvan nastavnog procesa kao pomoć u kvalitetnoj pripremi nastavnog procesa*

- (Vlastite) katehetske webstranice kao izvor informacija, (dodatnih) tekstova i materijala za učenike (»koji žele znati više«);
- komunikacija s vjeroučenicima kao povratna informacija u nastavi;
- mentorsko praćenje rada i učenja učenika putem e-maila i sl.;
- publiciranje (uspješnih) učeničkih pismenih, grafičkih i multimedijalnih radova itd.

3.1.3. *Moje viđenje razvoja računalne pismenosti na katehetskom području*

Računalima i Internetu moglo bi se pristupiti na tri načina:

a) Govoriti o modernim katehetskim pomagalicama i tako zainteresirati vjeroučitelje za rad s računalima i mogućnostima njihove primjene, te ih uputiti na razvijanje vlastite računalne pismenosti.

b) Pokušati (barem) stvoriti načelne smjernice razvoja računalnokatehetskih sadržaja u koje bi Crkva u Hrvata trebala zakoračiti. Naravno, ozbiljnost ovakva projekta bi iziskivala i aktiviranje važnijih crkvenih čimbenika koji imaju mogućnost tom poslu pristupiti sposobno, stručno i sveobuhvatno. Za to bi trebalo okupiti vjeroučitelje, katehete i katehete koji već imaju uvida u računalnu pismenost (oni bi mogli izraditi prijedloge razvoja računalnokatehetskih sadržaja i pomagala te institucionaliziranih računalnokatehetskih servisa, tj. davatelja usluga).

c) Okupiti katehete koji su voljni zajedno komunicirati katehetske sadržaje, pa čak i sadržajno ostvarivati jedan katehetski projekt na Internetu.

U svakom slučaju, računalo i Internet kao katehetska pomagala bit će prepušteni stihijskom korištenju pa čak i opasnosti da se previdi vrijednost izražajnosti tih medija, ukoliko se tome ne pristupi sa svom ozbiljnošću koju računalo kao novi medij izražavanja i komuniciranja zaslužuje. Pod ovom ozbiljnošću želim apelirati na crkveno vodstvo koje bi trebalo polako razmišljati i ulagati u navještaj Radosne vijesti i

²³ Praktični prikaz i predstavljanje određenog broja tih pomagala bili su organizirani u okviru pedagoške radionice »Katehetska pomagala« na ovogodišnjem KZŠ.

preko tako moćnih medija kao što su računalo i Internet.

4. VJEROUČITELJ

Na ovogodišnjoj Katehetskoj zimskoj školi mnogo se govorilo o vjeroučitelju i o tome tko je on i kakav treba biti. Možda će nam u razjašnjavanju njegove uloge i zadatke pomoći i jedan srednjovjekovni tekst o svećeniku. Pronađen je kod Salzburga, a za ovu prigodu prilagodio sam ga imajući na umu naše vjeroučitelje.

Vjeroučitelj

Vjeroučitelj treba biti istovremeno i velik i malen.

Plemenita duha kao da potječe iz kraljevske obitelji.

Jednostavan i naravan kao da je seljačkog podrijetla.

Heroj u vladanju samim sobom.

Čovjek koji se borio s Bogom.

Izvor žive svetosti, grešnik kojemu je Bog oprostio.

Poslužitelj bojažljivih i slabih.

Čovjek koji se ne klima pred bogatašima, nego se sagiba pred siromasima.

Učenik svoga Gospodina, glavari svoga stada.

Prosjak široko raširenih ruku.

Donositelj bezbrojnih darova.

Hrabar muž na bojnopolju.

Majka što jači bolesnike.

Mudar kao osoba u zreloj dobi, povjerljiv kao dječak.

Pruženih ruku prema uzvišenom, nogama na zemlji.

Kao stvoren za radost.

Iskusan u trpljenju.

Daleko od svake zavisti, vidovit, iskren i otvoren.

Zanimljiv, pun humora i razumijevanja.

Prijatelj mira.

Neprijatelj nerada.

Neumoran u pripremanju.

Opremljen svim medijima komuniciranja.

Uvijek postojan – tako različit od mene.

Vjerojatno bi se i većina današnjih vjeroučitelja složila da vjeroučitelj treba biti takav. Doista i mi, unatoč svojim nedostacima i slabostima, nastojimo ići naprijed. I ova vaza²⁴, koja je nekima izgledala kao da se srušila pa su je htjeli namjestiti, izazvala je niz asocijacija. Meni se učinila jako znakovitom. Vaza je uistinu izvrnuta, ali ne zato da bi je se podiglo. Cvijeće kao da će ispasti iz nje, ali odoljelo je raznim zahvatima i još je tu. I ne samo da je tu, nego je duša ovog stola. U vazi vidim našu školu i školstvo koje je podosta klonulo pa i se nagnulo. Iz njega bi neki htjeli izbaciti cvijeće, među koje svakako možemo ubrojiti i školski vjeronauk, ali ono stoji i stajat će i dat će svoj neprocjenjivi i nezamjenjivi doprinos. Želja mi je da uloženi rad na našoj tehničko-organizacijskoj i svim drugim osposobljenostima za to iz dana u dan bude sve veća potvrda.

5. ZAKLJUČAK

Tumačenje Božje riječi, svjedočenje riječima i djelima ostat će i nadalje nezaobilazna i nenadoknadiva sastavnica vjero-

²⁴ Na pozornici u velikoj dvorani Nadbiskupskog dječakog sjemeništa, u kojoj se odvijao plenarni rad ovogodišnje KZŠ, na malom stolu za predavače bila je postavljena vaza s cvijećem u neuobičajenom položaju: na prvi pogled sve je upućivalo na to da je vaza prevrnutna. Međutim, taj položaj vazi su odredile aranžerke pozornice htijući i time ukazati na potrebu za rastom i odgovarajućim zalaganjem i mijenjanjem, pobuđujući posebnu pozornost prisutnih.

naučne nastave. Uz to valja imati na umu da uvjeti u kojima se izvodi nastava i mediji komuniciranja ne zamjenjuju vjeroučitelja, nego su oni, posebno audiovizualni mediji, prostor slobodne, kreativne i aktivne komunikacije koja učenika odgaja za osobni govor vjere. Zato možemo reći da su oni sastavni dio cjelokupnog komunikacijsko-katehetskog djelovanja.²⁵ Tehničko-organizacijska osposobljenost vjeroučitelja sastavni je dio identiteta školskog vjero-

učitelja i daje veliki doprinos kvaliteti vjeronauka. Rad koji smo uložili u tu osposobljenost diže ugled vjeroučitelju i vjeronauku te ih potvrđuje u neprocjenjivom i važnom doprinosu koji daju hrvatskom školstvu i odgoju mladih naraštaja.

25 Usp. V. MIHALJEVIĆ, *Audiovizualni mediji u katehezi*, u: »Vjesnik dakovačke i srijemske biskupije 124 (1996)9, 496-497.